

Nieuwsbrief
Jaargang
12

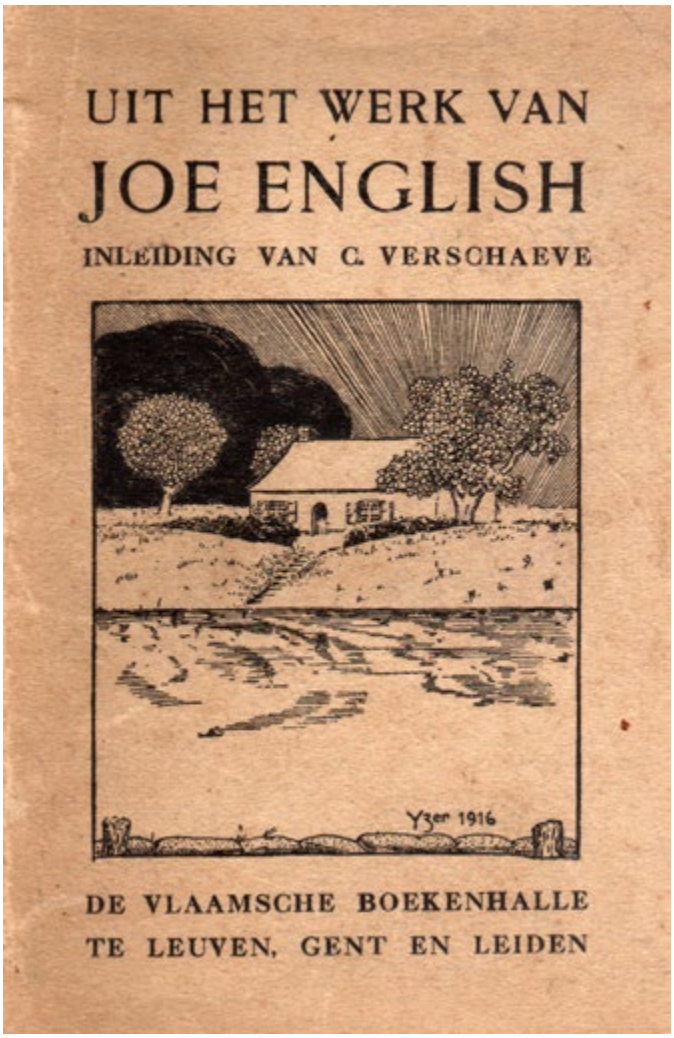
Nummer
35-36

februari 2020

NIEUWSBRIEF JOE ENGLISH, KUNSTSCHILDER

Beste Kunstvriend,

Deze nieuwsbrief is een dubbelnummer. Wij gaan enerzijds terug in ruimte en tijd naar onze roots en anderzijds hebben wij een wens voor de toekomst.

Na 12 jaar Diksmuide is het secretariaat van onze familie-vzw vandaag gevestigd in Brugge, de stad waar de familie English woonde, groeide en werkte.

Na 100 jaar IJzerbedevaarten keren wij terug naar Steenkerke en Veurne, daar waar Joe English oorspronkelijk werd begraven en herdacht. Deze Joe English-hulde was een Momentum van verbondenheid met de families van de vele frontsoldaten rondom een concrete persoon. Wij maakten er een uitvoerige analyse van met een wens voor de toekomst.

Zoals zangers in een koor en muzikanten van een orkest, zo voelen wij ons verbonden met onze kunstvrienden, waarvan velen *"kinderen van de IJzerbedevaarten"* mogen genoemd worden. Dank aan allen die ons project met woord en daad ook financieel ondersteunen.

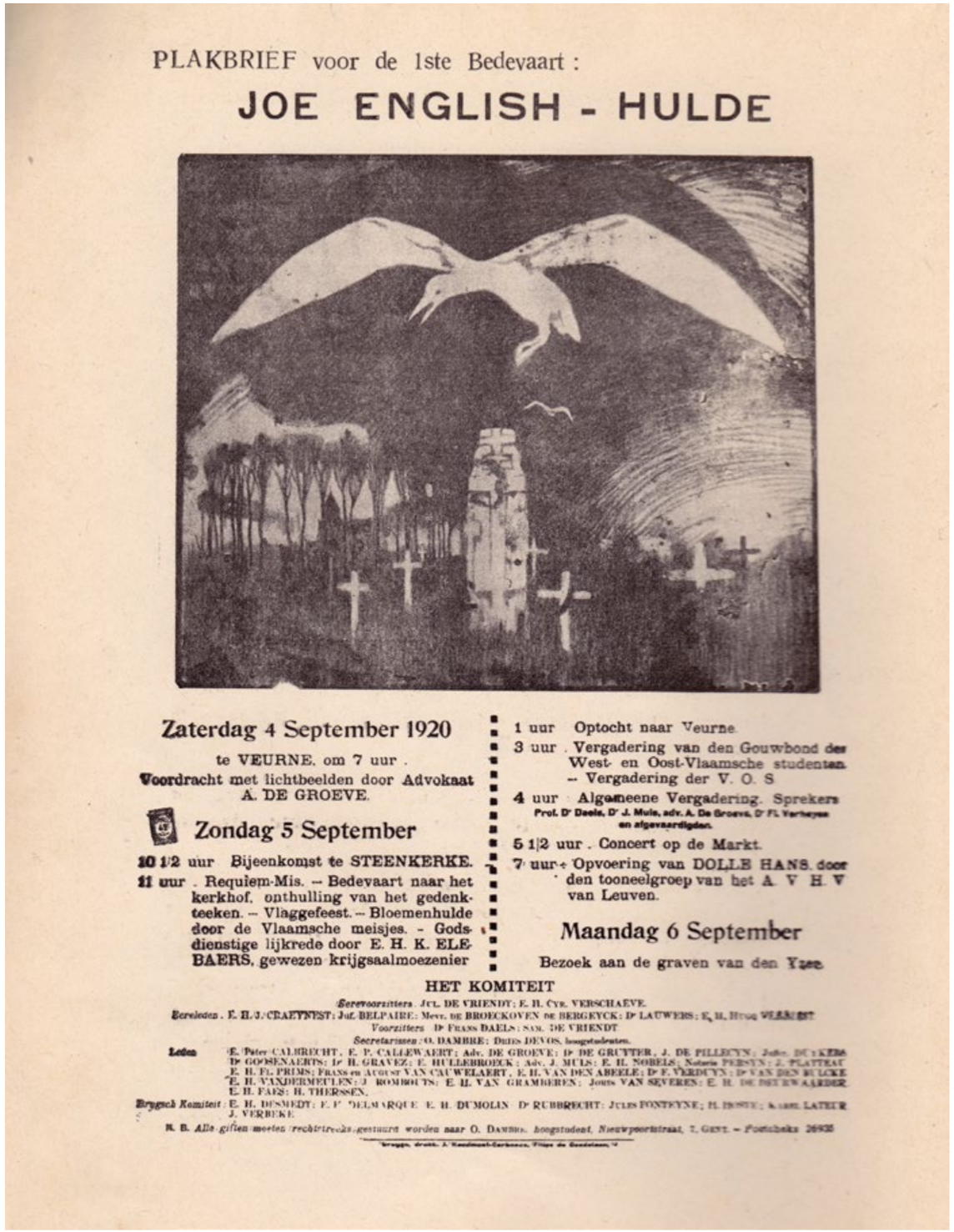
Namens het bestuur en de leden van onze vzw
Joe English, kunstschilder,
Piet De Baere en Co English

In dit nummer

Beste Kunstvriend p.1
Joe English-hulde (deel 3)
11. De Feniks verrijst uit zijn as p.3
12. Het jaar 1920 p.3
13. Missie en doelstellingen van het komiteit p.4
14. het sociaal netwerk van Joe English p.5
15 De mediacampagne in 1920 p.7
16 De driedaagse te Steenkerke, Veurne en Steenstrate p.9
17 Het grafmonument door Karel Lateur p.13
18 Het Kunstalbum p.13
19 Het dankbaarheidsfonds p.14
20 Tot besluit: twee vragen en één wens p.15
vrienden van de vzw p.16

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:
Joe English, Kunstschilder vzw
Vuldersreitje 2 - 8000 Brugge
www.joe-english-kunstschilder.be
e-mail: co.english2@gmail.com

PLAKBRIEF voor de 1ste Bedevaart :

JOE ENGLISH - HULDE

Zaterdag 4 September 1920

te VEURNE, om 7 uur .
Voordracht met lichtbeelden door Advokaat A. DE GROEVE.

Zondag 5 September

10 1/2 uur Bijeenkomst te STEENKERKE.
11 uur . Requiem-Mis. -- Bedevaart naar het kerkhof, onthulling van het gedenkteeken. -- Vlaggefeest. -- Bloemenhulde door de Vlaamsche meisjes. - Godsdienstige lijkrede door E. H. K. ELEBAERS, gewezen krijgsaalmoezenier

1 uur Optocht naar Veurne.
3 uur . Vergadering van den Gouwbond der West- en Oost-Vlaamsche studenten. -- Vergadering der V. O. S
4 uur Algemeene Vergadering. Sprekers Prof. Dr Daels, Dr J. Muls, adv. A. De Groeve, Dr Fl. Verheyen en afgevaardigden.
5 1|2 uur . Concert op de Markt.
7 uur . Opvoering van DOLLE HANS door den tooneelgroep van het A. V. H. V. van Leuven.

Maandag 6 September

Bezoek aan de graven van den Yzer.

HET KOMITEIT

Eerevoorzitters : Jul. DE VRIENDT; E. H. Cyr. VERSCHAEVE.
Ereleden : E. H. J. CRAEYNEST; Jul. BELPAIRE; Mevr. DE BROECKOVEN DE BERGEYCK; Dr LAUWERS; E. H. Hugo VERMEERSCH
Voorzitters : Dr Frans DAELS; Sam. DE VRIENDT.
Secretarissen : O. DAMBRE; Dries DEVOS, hoogstudenten.
Leden : E. Peter CALLEBERT, E. P. CALLEWAERT; Adv. DE GROEVE; Dr DE GRUTTER, J. DE PILLECYN; Jules DE SCHRYVER; Dr GOOSENAERTS; Dr H. GRAVEZ; E. HULLEBROECK; Adv. J. MULS; E. H. NOBELS; Notaris PERSYN; J. PLATTEAU; E. H. Fl. PRIMS; Frans en August VAN CAUWELAERT, E. H. VAN DEN ABEELE; Dr F. VERDUYN; Dr VAN DEN BULCKE; E. H. VANDERMEULEN; J. ROOBROUCK; E. H. VAN GRAMBEREN; Jouris VAN SEVEREN; E. H. DE DEUWAARDER; E. H. FAES; H. THERSSEN.
Brugsch Komiteit : E. H. DESMEDT; F. F. DELMARQUE; E. H. DUMOLIN; Dr RUBBRECHT; Jules FONTEYNE; H. HOSTE; Karel LATEUR; J. VERBEKE.

N. B. Alle giften moeten rechtstreeks gestuurd worden naar O. DAMBRE, hoogstudent, Nieuwpoortstraat, 7, GENT. – Postcheks 26935

Brugge, drukk. J. Houdmont-Carbonez, Vlaye de Savoiestraat, 4

100 jaar geleden werd de Joe English-hulde de éérste IJzerbedevaart (Deel 3)

Piet De Baere

11 De Feniks verrijst uit zijn as

De volledige affiche voor de Joe English-hulde bevat 5 elementen. Bovenaan de tekening van Jules Fonteyne*, daaronder het tekstgedeelte met het programma van de driedaagse, de namen van de leden van “het komiteit”, het adres te Gent waarop giften kunnen bezorgd worden en het adres van drukker J. Houdmont-Carbonez te Brugge.

De symbolische tekening van Jules Fonteyne visualiseert het thema van de Joe English-hulde: de dialoog van de levenden met de doden. Er hangt storm in de donkere lucht. Een grote witte vogel spreidt zijn vleugels breed uit in een beschermend gebaar over het landschap. Het is niet de opwiekende blauwvoet maar de mythische vogel Feniks (Phoenix). Hij is opgerezen uit de as van WO I en waakt over de doden en de levenden. Het witstenen grafmonument voor Joe English staat centraal en wordt omringd door zwarte kruisjes. Rechts op de achtergrond verdwijnen onder de dreigende onweerswolken de bliksemschichten van de oorlog. Aan de linkerzijde wordt het landelijk kerkje van Steenkerke omringd door hoge waaibomen. Een teken van hoop voor een vredevolle toekomst.

De affiche voor de Joe English-hulde kende twee versies. Een versie met en één zonder deze tekening. Volgens een stadslegende veroorzaakte de tekening ongenoegen bij sommige bewoners van Veurne. Zelfs in die mate dat een zekere Carton de zondagavond van het hulde-weekend, uit protest de electriciteit afsloot in de zaal waar het kluchtspel “Dolle Hans” zou worden opgevoerd voor de studenten. Deze tekening werd ook verspreid via prentbriefkaarten door het Joe English-comité en het latere IJzerbedevaartcomité.

*Jules Fonteyne °Brugge 22.07.1878 -Brugge 11.08.1964, graficus, leraar en directeur van de kunstacademie te Brugge, jeugdvriend en kunst-collega van Joe English, vlagontwerper voor Huis English na WO I.

12 Het jaar 1920

Wanneer men in de Nederlandstalige kranten/tijdschriften van jaargang 1920 op zoek gaat naar de receptie van Joe English’s kunst, wordt men ook geconfronteerd met informatie over nationale en internationale berichten en ontwikkelingen. Sommige daarvan zouden onrechtstreeks en zelfs rechtstreeks hun invloed uitoefenen op thema’s die tijdens de Joe English-hulde aan bod kwamen. Om de atmosfeer te laten aanvoelen waarin het Joe English-comité van start ging geven wij een viertal concrete voorbeelden.

In de loop van 1920 verscheen het officiële Belgische verslagboek over WO I:
“Nos Héros mort pour la Patrie. L’ Epopée Belge de 1914 à 1918” *“Met erelijsten van officieren, onderofficieren, soldaten, zeelieden en burgers die vielen voor de verdediging der Belgische haardsteden”*. Uitgegeven onder de algemene leiding van René Lyr vanwege de Belgische regering. In voetnoot staat p.10 vermeld dat er een Vlaamse uitgave voorzien wordt. In de Franstalige versie wordt Joe English vermeld als de nr.22 van de “Section artistique” (p 314) en wordt hij op-gelijst bij de onderofficieren, korporaals en soldaten gevallen op het veld van eer als ***English, Joseph cap.7de ligne***. De Nederlandstalige versie verscheen echter pas in 1926 eveneens onder de redactie van René Lyr **“Onze Helden gestorven voor het Vaderland. België’s epische strijd van 1914 tot 1918.** Joe wordt eveneens opgelijst als korporaal (p.74). Hij komt uitgebreid aan bod in het hoofdstuk *“Kunst aan den IJzer”* (p.277) door Dirk Van Sina en in het hoofdstuk *“Wat voor de geestelijke en verstandelijke nooden onzer jongens werd gedaan”*. Joe komt ter sprake in het kader van de “werken van de Belgische Standaard” en van het “sekretariaat der Hogeschoolstudenten” (p.324-329). Zes tekeningen van Joe illustreren dit artikel door Karel Elebaers. Maar hier niets over zijn werk voor de Artistieke Afdeling van het Belgisch leger! Was dit verschil tussen “Nos Héros” en “Onze Helden” in de publicatiedatum (1920 en 1926) en in de waardering van Joe’s kunst niet typisch voor de sociaal-culturele kloof tussen de Franstaligen en Nederlandstaligen die na WO I breder en breder werd?

Na WO I ontstonden verenigingen die de belangen behartigden van de oudstrijders. Volgens Antoon Vrints en Martin Schoups werden de leden van de verenigingen "de overlevenden" aanzien als de bevrijders, de wrekers, de schuldeisers, de bewakers van de vrede en de hoeders van het Vaderland. Volgens **De VOS,** het tijdschrift van de Vlaamse Oudstrijders-vereniging, was VOS op 20 april 1920 de grootste oudstrijders-vereniging met 74.154 leden. Op 27 juni hield VOS een algemeen congres en keurden de leden een Vredes-motie goed tegen het militair akkoord tussen België en Frankrijk. Op 29 juli hielden de oudstrijders een betoging in Brussel, bestormden het Parlement en drongen de zittingszaal binnen. De voormannen van VOS en de NSB stuurden achteraf een verontschuldiging naar het aangevallen lid en oud-strijder Hubin wegens de gewelddadigheden van sommigen.

Ook bij de Vlaamse studenten was er volgens Louis Vos en Lieve Gevers een radicaliseringsproces. Waar in hun tijdschrift **"De Vlaamsche Vlagge"** in 1919 Frans Van Cauwelaert nog schreef dat studenten zich niet moesten bezighouden met politiek maar *"met eigen volmaking",* kwam er in 1920 een proces op gang in het verlengde van de Frontbeweging. Cyriel Verschaeve formuleerde de eis tot zelfbestuur en Jules Callewaert verwees in dit verband naar de ontwikkelingen in Ierland, die in 1921 tot een eigen Iers parlement zouden leiden. De frontsoldaten werden door de studenten opgehemeld als "IJzerhelden". Volgens Louis Vos was deze radicalisering de uitdrukking van het ongenoegen over de achteruitstelling van Vlaanderen door België.

Tijdens een door het Antwerpse Stadsbestuur verboden **Guldensporenviering 1920**, bezweek Herman Van De Reeck aan de gevolgen van een schotwond. Hij was een radicaal Vlaamsgezind student die volgens Guy Leemans een symbool werd van "idealistisch martelaarschap". Op 17 juli werd hij begraven onder massale belangstelling, het begin van de mythevorming. Het voorval leidde in de Vlaamse Beweging tot debat tussen de maximalisten met Achiel De Beuckelaere en de minimalisten met Frans Van Cauwelaert.

De vier vermelde voormannen Verschaeve, Callewaert, De Beuckelaere en Van Cauwelaert werden in hetzelfde jaar 1920 allen lid van het Joe English-comité! Zouden deze radicalisering en het debat ook tot uiting komen op de Joe English-hulde?

13. Missie en Doelstellingen van de Joe English-hulde

De voornaamste bron waarop wij ons kunnen steunen voor de Joe English-hulde van 1920 is de *"Uitgave van het komiteit der jaarlijksche IJzer-Bedevaart"* 1924, door Clemens De Landtsheer. I**n Bedevaart naar Vlaanderens Doodenveld.** 192 blz., 7 frank. Het bevat ook het verslag van de Van Raemdonck-hulde (p.71-111) in 1921, de Renaat De Rudder-hulde (p.113-143) in 1922 en het Eerherstel van de geschonden graven in 1923 (p.145-183). Het verslag van de Joe English-hulde telt 53 pagina's (p.16-69) en bevat 3 delen: de bekende tekst van Cyriel Verschaeve verschenen op 12 sept. 1918 in *'Ons Vaderland'* over Joe English (p.17-23). Vervolgens informatie over de samenstelling van het 'komiteit', de voorbereiding en het gewijzigd programma (p.27-30). Tenslotte volgt uitgebreid het "verslag van de 1ste Bedevaart" met de teksten van de redevoeringen (p.31-69). Het is een zo getrouw mogelijke reconstructie van het sociaal-culturele evenement dat eerst Hulde werd genoemd en later Bedevaart.

Dankzij Elisa Goedemé, de weduwe van Joe English kunnen wij ons steunen op een tweede bron. Zorgvuldig bewaarde zij een aantal publicaties, kranten en knipsels die verschenen naar aanleiding van de Hulde voor haar echtgenoot. Het is een waardevolle aanvulling bij het verslagboek.

Missie. Volgens de inleiding uit 1924 van Oscar Dambre ***"hadden de oudstrijders het plan opgevat om ieder jaar een Vlaamse Volksbedevaart naar de IJzergraven in te richten. Het zijn verbroederingsdagen van strijdende levenden met in de strijd gesneuvelden, van grote betekenis voor heden en toekomst van ons verder leven en het lot van Vlaanderen" (***p.7ev) Na de formulering van deze missie volgt een tekst in dialoogvorm "*Stem der Vlaamse doden aan de IJzer"* door een levende onder de doden (auteur onbekend p.11-15). Merkwaardig is de aanvulling bij het bekende vers van Verschaeve *"hoop op de oogst…"*: hopen is niet genoeg *"Vlaanderen hoopt en denkt en werkt…"* Wie de auteur is van deze dialoog (p.11-15) is niet bekend, maar de leden van het comité stonden achter deze formulering van de missie en werkten mee aan de operationalisering.

Doelstellingen. Wij mogen aannemen dat er in het comité trekkers en volgers waren zoals in elke organisatie. Zij bepaalden strategie en concrete doelen om deze missie te realiseren:

1. Het samenstellen van het comité dat er uiteindelijk 3 drie zouden worden. Op de affiche wordt 'het Komiteit' vermeld met een sub-comité 'het Brugsch Komiteit'. In Veurne zou nog een plaatselijk comité instaan voor de logistieke organisatie.
2. De propaganda vooraf via publicaties, persberichten en voordrachten met lichtbeelden (vooral door Alfons De Groeve in 16 steden)
3. De aanpassingen van het programma, het zou i.p.v. één dag een driedaagse worden!
4. Het contacteren van een tiental sprekers
5. De onderhandelingen i.v.m. het huldegedenkteken: geen Heldenhuldezerkje maar het grafmonument door Karel Lateur
6. Publicatie van een kunstalbum door Alfons De Groeve, dat niet tijdig zou klaar zijn…
7. De financiering: de vraag naar giften te storten op het adres van Oscar Dambre te Gent

14. Het sociaal netwerk van Joe English: de drie comités

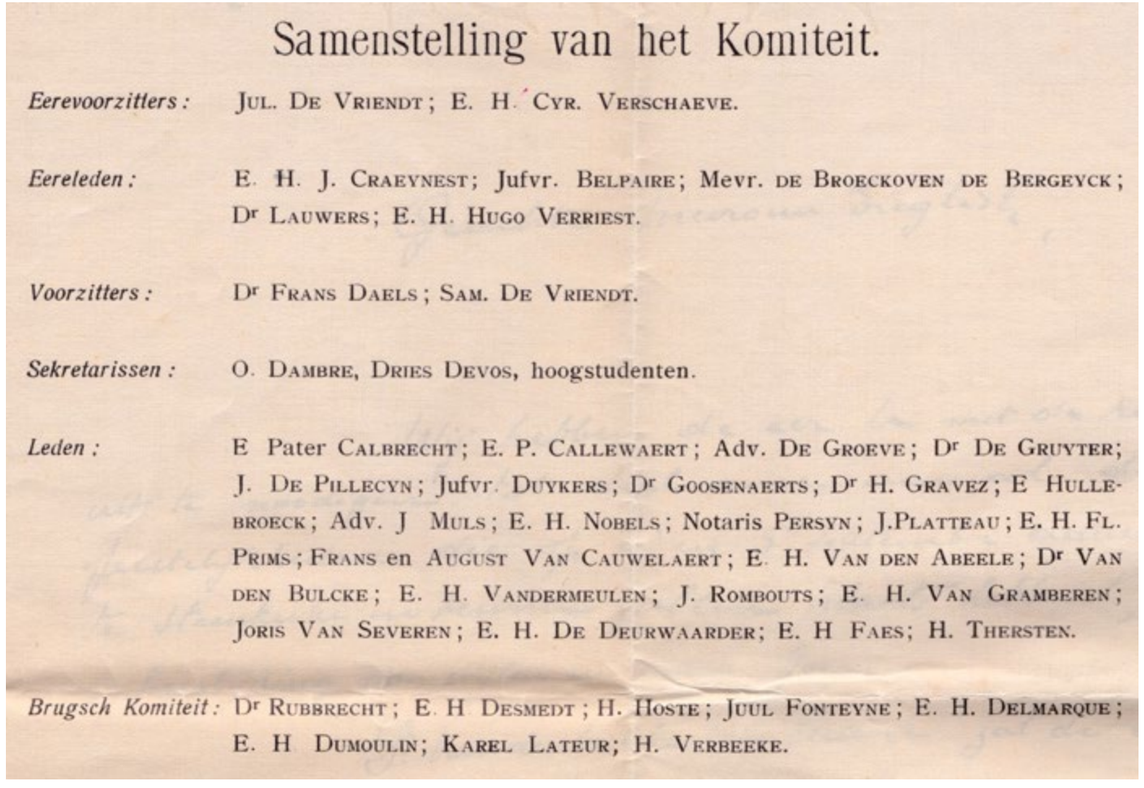
Toen Elisa Goedemé op 30 augustus 1920 de officiële uitnodiging ontving van Oscar Dambre, stond de definitieve samenstelling van het "Joe English Komiteit" voorgedrukt op de 3de pagina van de brief.

Reeds eind 1919 was men gestart met de samenstelling van het comité voor de organisatie van het hulde-project. Waarschijnlijk haalden de initiatiefnemers hun inspiratie voor dit comité bij de structuren van de Rodenbach-feesten die op 14 september 1919 plaats vonden. Er werd toen een comité gevormd met 43 leden: 3 erevoorzitters, 2 voorzitters, 2 ondervoorzitters, 2 schrijvers, 2 schatbewaarders en 32 leden. Niet minder dan 15 leden van het Rodenbach-comité werden in 1920 ook lid van het Joe English-comité.
Alhoewel wij over slechts weinig originele geschreven documenten beschikken van de Joe English-hulde waren de trekkers in dit comité duidelijk de 2 voorzitters: Dr. Frans Daels en Samuël De Vriendt en de 2 secretarissen: Oscar Dambre en Dries Devos (2 hoogstudenten). Zij konden rekenen op de vrijwillige medewerking van comitéleden die voor, tijdens en na WO I lid waren van Hoogstudentenverenigingen van Leuven en Gent, van de Frontbeweging, het SKVH, het Heldenhuldecomité, de vereniging VOS, het Rodenbach-comité, het latere IJzerbedevaart-comité en andere. Daarbij waren ook personen uit de wereld van kunst en cultuur, van de partijpolitieke en de kerkelijke wereld. Wel opvallend was dat er vooral mannen en slechts 3 vrouwen deel uitmaakten van de 45 comitéleden, M.E. Belpaire en L. Duykers van de Belgische Standaard, en Mw. De Broeckhoven de Bergeyck die Jozef Simons vertegenwoordigde. Elisa Goedemé had uiteraard een exclusieve positie, als weduwe van Joe was zij de ere-gaste.

Deze twee tandems, de voorzitters Daels & De Vriendt en de secretarissen Dambre & Devos, vormden het dagelijks bestuur van de organisatie. Zij werden enerzijds ondersteund door de erevoorzitters Juliaan De Vriendt en E.H. Cyriel Verschaeve en door 5 ereleden E.H. J. Craynest, Mw. M.E. Belpaire, Mw. De Broeckhoven De Bergeyck, Dr. Lauwers en E.H. H. Verriest. Anderzijds door 26 gewone leden, het Brugse comité van 8 personen inbegrepen. Het Joe English-comité werd aangevuld met 5 plaatselijke medewerkers van Veurne. Samen vormden zij een netwerk van 50 cultureel en politiek bewuste Vlamingen.

Het Brugse comité werd apart vermeld niet alleen omdat Joe English afkomstig was uit Brugge en Elisa Goedemé te Brugge woonde, maar ook omdat de Bruggelingen oorspronkelijk van plan waren om een Joe English-hulde in Brugge te organiseren. Dat plan ging niet door omdat de militaire overheid de toestemming niet verleende om het lichaam van Joe over te brengen van Steenkerke naar Brugge. De leden van het Brugse comité kwamen uit de vriendenkring van Joe en Elisa, allen woonachtig in de Brugse regio: E.H. Robrecht Desmedt, E.H. Delmarque, E.H. Dumolin, Dr. Raphaël Rubbrecht, graficus Jules Fonteyne, architect Huib Hoste, beeldhouwer Karel Lateur en drukker J. Verbeke. Deze vriendengroep had reeds opdracht gegeven aan Karel Lateur om een grafmonument te voorzien en aan Alfons De Groeve om een kunstalbum samen te stellen. Opvallend is wel dat deze personen geen deel zouden uitmaken van de volgende hulde-samenkomst in 1921 voor de gebroeders Van Raemdonck te Steenstrate en Ieper. Enkel Elisa Goedemé zou er actief aan deelnemen.

Het plaatselijk comité van Veurne werd niet vermeld in het officiële verslagboek (1924). **De Standaard** van 29 augustus 1920 publiceerde naast de uurregelingen van trein en tram, de logiesmogelijkheden voor het nachtverblijf, de 13de lijst van giften voor een totaal van 5.337,20-bfr., alle namen van de Veurnse comitéleden. Zij stonden in voor de plaatselijke organisatie: de voorzitter E.H. Van Hoonacker, ondervoorzitters E. Therssen en Dr. Vandenbulcke, de schrijvers van het college E.H. J. Faes en J. Ghesquière.

Samenstelling van het Komiteit.

Eerevoorzitters : Jul. De Vriendt ; E. H. Cyr. Verschaeve.

Ereleden : E. H. J. Craevnest ; Jufvr. Belpaire ; Mevr. de Broeckoven de Bergeyck ; Dr Lauwers ; E. H. Hugo Verriest.

Voorzitters : Dr Frans Daels ; Sam. De Vriendt.

Sekretarissen : O. Dambre, Dries Devos, hoogstudenten.

Leden : E Pater Calbrecht ; E. P. Callewaert ; Adv. De Groeve ; Dr De Gruyter ; J. De Pillecyn ; Jufvr. Duykers ; Dr Goosenaerts ; Dr H. Gravez ; E Hullebroeck ; Adv. J Muls ; E. H. Nobels ; Notaris Persyn ; J.Platteau ; E. H. Fl. Prims ; Frans en August Van Cauwelaert ; E. H. Van den Abeele ; Dr Van den Bulcke ; E. H. Vandermeulen ; J. Rombouts ; E. H. Van Gramberen ; Joris Van Severen ; E. H. De Deurwaarder ; E. H Faes ; H. Thersten.

Brugsch Komiteit : Dr Rubbrecht ; E. H Desmedt ; H. Hoste ; Juul Fonteyne ; E. H. Delmarque ; E. H Dumoulin ; Karel Lateur ; H. Verbeeke.

TWEEDE JAARGANG — Nr 23. 12 Bladzijden Zaterdag 4 September 1920.

HET VLAAMSCHE LAND

Algemeen Weekblad voor Stad en Dorp

België 3 maand : 3.25 fr. 6 maand fr. 6.50 Losse nummers : 0.30 fr. Voor andere landen inschrijvingsprijs + port. Men kan abonneeren op alle postkantooren.

Holland 3 maand : 1.50 gulden Losse nummers : 15 cent.

Redactie en Beheer : Lange Nieuwstraat, 82, — Antwerpen

Holland : R. K. Boekcentrale 64, Keizersgracht, — Amsterdam

Advertentieprijs : 0.60 fr. per regel ; — naast den tekst 0.85 fr. 1000 regels 0.50 fr., — naast den tekst 0.65 fr. 2000 » 0.40 » — » » » 0.50 »

Joë English

door JULIAAN DE VRIENDT

bestuurder der Akademie van Schoone Kunsten.

Joë English was een hartelijk-lieve jongen ; eene innemende natuur met een bekoorlijke fijngevoeligheid.

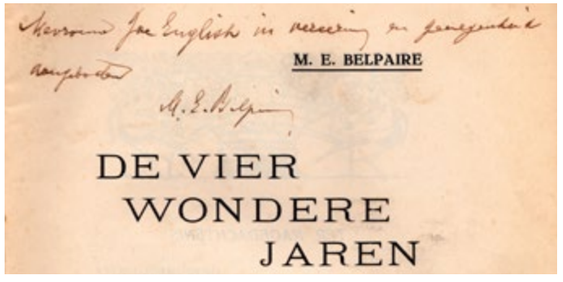
Zijne studiën waren hem ernst. Hij werkte met den stillen drang en den eerbied van een monnik. Hij trachtte nooit iemand op zij te duwen of voor te springen, ôn dên louderen trots alleen te staan aan de spits en in het licht. Hij zocht zijn weg en vond hem en volgde hem. Dat was zijne gestadige bekommernis en doel ; en hij liet zich niet afrijden of ontroeren door de stroomingen die rond hem stuwden. Een vaardige uitvoerder, een handig en behendig schilder, een virtuoos met den borstel is Joë English nooit geweest. Hij was meer en beter dan dat ; hij trachtte moeizaam en volhardend de schoone gestalten uit te beelden die zijne droomoogen bewegen zagen in zijne ziel.

Hij was een zoeker. En dat gaf iets aarzelends, zelfs vreesachtig soms, aan zijn kunst. Hij mistrouwde zichzelf en bleef onvoldaan over zijn werk. Arme jongen. Hoe dikwijls heb ik hem mistroostig zien staân voor zijn doek, en ontmoedigd soms om zijne onmacht. Die goede jongen vermoedde niet hoeveel schoonheid er lag in zijn

15. De mediacampagne in 1920

Tijdschriftartikelen. Een van de eerste publieke aankondigingen tot de Joe English-hulde verscheen op **19 januari 1920** in het studententijdschrift *Ons Leven-Leuven.* Dit bericht werd geplaatst na een artikel van Dr. Frans Daels over het belang van de oorlogstekeningen van Joe English voor het SKVH (p.67-70) met de oproep: ***"Joe heeft recht op het Heldenkruis…"***. Daarna volgt het verslag (auteur onbekend) van een vriendschappelijk gesprek met Joe (p.70-73). Vol humor gaf Joe toelichting bij zijn schilderijen o.a. bij de triptiek ***"Dood over de IJzer***". Bij het afscheid vergezelde hij zijn gesprekspartner te voet langs het kanaal Nieuwpoort-Veurne naar Wulpen. Tot slot doen Oscar Dambre en Dries Devos een oproep tot de lezers van *'Ons Leven'* (p.70) om deel te nemen aan de Joe English-hulde in september 1920 waarvoor ***"een huldecomité wordt gevormd".***

Na het artikel in *Ons Leven-Leuven* volgden in de loop van het jaar 1920 geregeld berichten in kranten, tijdschriften en boeken over de Hulde en over leven en werk van Joe English. Deze bijdragen vormden een ware mediacampagne opgezet om de Vlaamse bevolking te sensibiliseren. Het was één van de operationele doelstellingen van het inrichtend comité: ***"In verscheidene tijdschriften en bladen werd de propaganda doorgezet".***

M. E. BELPAIRE

DE VIER WONDERE JAREN

Marie Belpaire, **Onze Lieve Vrouw van de IJzer**. In **Dietsche Warande en Belfort**, 1920, nr.3, p.213-220. Gedateerd 8 dec. 1919. Over het symbolisme in Joe's werk te Veurne. Het essay verscheen eveneens in: Marie Belpaire, **De Vier wondere jaren**, Brasschaat, 1920, p.16-23. ***"In dien pittegen Ier leefde de brullendste Vlaamsche leeuw…"***

ZESDE JAARGANG
Nº 11.

ONS VOLK
ONTWAAKT

13 MAART 1920
Per Nummer 25 Cm.

ONS VOLK ONTWAAKT, Greepstraat 43, BRUSSEL - Postchekrekening 16479.

Filip De Pillecyn (red.) **Joe English**. In **Ons Volk ontwaakt**, 6de jg. Nr.11, 13 maart 1920, p.141-148 Themanummer. Van bij het ontstaan van het tijdschrift in 1911 was Joe de illustrator met humoristische tekeningen. Deze aflevering diende als basis voor het **Kunstalbum** van A. De Groeve in 1920 en voor de **Biografie** door Filip De Pillecyn in 1932.

AMERICA
A CATHOLIC REVIEW OF THE WEEK

A Solution of the New Race Problem
William M. Markoe

Natural Right of Labor Unionism
Joseph Husslein

World Student Mission Organization
Floyd Keeler

An Irish-Belgian Artist and Patriot
J. Van der Heyden

The "Closed" and "Open" Shop Again
Paul L. Blakely

THE AMERICA PRESS NEW YORK CITY

Diverse bijdragen verschenen de dag vòòr de J.E. hulde in het themanummer van **Het Vlaamsche land** over Joe English, geschreven door Juliaan De Vriendt, Samuël De Vriendt, Jozef Muls, Jozef Rombouts en Dr. Goy. Jg.2, nr.23, 4 september. (illustratie p.7)

Onmiddellijk na het Hulde weekend verscheen het artikel: "**An Irish-Belgian artist and patriot"** in een tijdschrift dat veel gelezen werd door uitgeweken Ieren: '**America'**, New York City, nov.27the, 1920, p.130-132. De auteur J. Van Der Heyden schreef: "***He believed also in the rebirth of his dear Flanders and in the rebirth as a nation of his no less dear Ireland."***

Vijf boeken verschenen eveneens in 1920 en verdienen een speciale vermelding. Daar zij op een belangrijke manier hebben bijgedragen tot de waardering voor Joe's kunst bij een paramedisch en kunstzinnig publiek :

- Prof. Dr. Frans Daels, **Het Bakersboek**, De Vlaamse Boekenhalle, 1920, 157 blz. woord vooraf door Dokter Gheysen, bestuurder van het Moederhuis van Roesbrugge-aan-den IJzer, tekeningen bewerkt door Joe English. (126 nrs) met een inleiding van Dr. Daels *"IJzer febr. 1918, Gent mei 1919"*.
- Prof. Dr. Frans Daels, **Voor Moeder en Zuigeling**, De Vlaamsche Boekenhalle, 1920, 173 blz. woord vooraf door Cyriel Verschaeve. Portrettekening van Joe door Samuël De Vriendt met onderschrift ***"Hulde van een kunstbroeder aan den frontmakker Joe English voor al wat in zijn penseel den Volke ten goede kwam. Veurne 1918".*** Met een lijst der wetenschappelijke verloskundige tekeningen door Joe English.(108 nrs)
- Prof. Dr. Frans Daels, **Operatieve Verloskunde**, De Vlaamsche Boekenhalle, Leuven, Leiden, Sint-Michiel Brugge, 1920, 224 blz. "*De tekeningen 1 tot 10 zijn vervaardigd door den zo diep betreurden kunstenaar Joe English*…" (woord vooraf: Gent Oogst 1919)
- **Het rijk der Stilte. De kunst en de oorlog,** door Jozef Muls, Vlaamsche bibliotheek, Amsterdam, 1920, 264 blz. Muls noemde English hier ***"de Vlaamse Prerafaëliet in de schilderkunst",*** (p.249-251) en baseerde zich vooral op Joe's Romeprijzen van 1904 en 1907, en de Godecharleprijs in 1907.
- (Alfons De Groeve, red.) **Uit het werk van Joe English.** Zie verder paragraaf 18 over "Het Kunstalbum"

Krantenartikelen. In het najaar van 1918 verschenen naar aanleiding van Joe's plotse overlijden diverse artikelen van Oscar Dambre, August Nobels, Jozef Rombouts, J. Van Gramberen en Cyriel Verschaeve (zie N.Brief nr 33). De eerste oproep in de krant tot deelname aan de Joe English-hulde verscheen reeds begin 1920 in **Ons Vaderland**, waaraan Joe had meegewerkt tijdens WO I. In een niet gedateerd krantenknipsel wordt de eerste samenstelling van het Hulde-comité vermeld. Verdere artikels in verband met de Hulde verschenen in deze krant op 1 sept., 3 sept., 4 sept., 5 sept. Op 7 sept. zou een uitvoerig verslag verschijnen. Na de J.E.Hulde werd op 26 september een stok in het hoenderhok gegooid onder de titel ***"het geval Joe English".*** Een getuige klaagde over hoe Joe door de onwil van een ondeskundige overste niet snel genoeg werd geëvacueerd naar L'Ocean II. Ons Vaderland profileerde zich als "de tolk van het Vlaamse front".

Ook in de nieuw opgerichte krant **De Standaard** verschenen bijdragen over de Joe English-hulde op 29 augustus, 5 en 6 september. Met daarna een uitvoerig verslag op 7 en 8 september. Deze krant profileerde zich als 'Dagblad voor staatkundige, maatschappelijke en economische belangen ' en werkte toen actief mee aan het verspreiden van het Vlaams gedachtengoed. Beide kranten waren goed vertegenwoordigd bij de comitéleden.

ONS VADERLAND

DAGBLAD -- TOLK VAN HET VLAAMSCHE FRONT

ABONNEMENTSPRIJS :
BELGIE: 1 jaar . . fr. 40.00; 9 maand . . . 30.00; 6 maand . . . 21.00; 3 maand . . . 11.00
BUITENLAND: 1 jaar . . fr. 70.00; 9 maand . . . 52.50; 6 maand . . . 35.00; 3 maand . . . 17.50

Voorloopig, Beheer en Redaktie : 16, GROOTE MARKT, 16, BRUSSEL
Postchek-rekening nummer 15736
Uitgever : BERLAMONT, EDMOND, Brussel

Delacroix zegt "Het Militair Verbond stuitte aanvankelijk bij ons op eenig verzet, de Socialisten maakten nog lawaai ; maar nu is alle geschil opgelost en geheel het Belgisch volk is verheugd....." Ook het Vlaamsche Volk ?

Zesde Jaargang -- Nummer 1881 Prijs : 15 centiem Dinsdag 7 September 1920

Het bloed van een martelaar

Het bloed van een martelaar valt zwaar op het hoofd van een plichtvergeten en hartelooze regeering.

Zooals de moord op onzen Herman Van den Reeck ten slotte noodlottiger voor het Belgische regime zal blijken dan alles wat tot hiertoe voor Vlaanderen werd gedaan, zal de dood van den burgemeester van Cork misschien de beslissende daad zijn, die de zijden draad, waaraan het zwaard van Damocles boven het hoofd der Engelsche regeering hangt, doorluis gedurig tegenspreken, nog aan het bewind durft blijven.

Maar welke ook de oogmerken van Lloyd George mogen zijn, is het niet overdreven te voorspellen dat bij zich spoedig, al dan niet gewenscht, voor dit ontzettend alternatief zal bevinden : een snateloose terreur, een onverbiddelijk bloedbewind of... gedwongen afstand van Engelsche inmenging in Iersche zaken.

Waar de zaken nu staan, is geen toenadering, zijn geen concessies meer mogelijk. Het gaat bij de Ieren metterdaad en in een stormtempo naar den strijd van hard tegen hard, naar de groote krachtproef van eender of er-

De Joë English-Hulde
TE VEURNE

OP DEN VOORAVOND

Op den vooravond van den feestdag werd de plechtigheid ingezet met een ondernonje voor de reeds aanwezige studenten.

Oud-strijder hoogstudent DAMBRE verhief zich in heftige bewoordingen tegen het militarisme. Niet enkel Vlaamsche regimenten. Het ideaal blijft : geen regimenten. Ontwapening door onderlinge overeenkomst onder

DAGELIJKSCH PRAATJE

Fransche invloed

In tegenstelling met wat men over het a. gemeen zou kunnen denken is onze kardinaal niet de eenige zedelijke erfgenaam van Richelieu. Minister Destrée komt immers een koninklijke academie voor Fransche taal- en letterkunde op te richten, die zal bestaan uit 20 letterkundigen en 10 taalgeleerden. De koning is een idealist en keurt dat goed.

De menschen, die een bizondere studie ge-

16. De driedaagse te Steenkerke, Veurne en Steenstrate

Op zaterdag 5 september 1920 vertrok Elisa Goedemé voor de tweede maal naar de begraafplaats in Steenkerke. Samen met haar twee kinderen Lieveke 8 jaar en Raf 5 jaar naar het graf van haar echtgenoot en hun vader Joe English. Zij werden uitgenodigd door Oscar Dambre namens het comité. Dokter Vandenbulcke die een goede vriend was van Joe zorgde voor logies in zijn woning aan de markt van Veurne. Zoals de meeste deelnemers die van uit het binnenland kwamen, werden zij geconfronteerd met de door de oorlog veroorzaakte verwoestingen in het frontgebied tussen Nieuwpoort en Ieper. Maar de feniks verrees uit zijn as, de heropbouw van de Westhoek was reeds opgestart en de verbindingswegen werden hersteld. Anders zou Veurne onbereikbaar geweest zijn voor de honderden deelnemers.

Het gewijzigde programma

Zaterdagavond 5 september om 19u voordracht met lichtbeelden door advocaat Alfons De Groeve. Openingstoespraak van Oscar Dambre. Plaats: de nieuwe cinemazaal. **Zondagvoormiddag 6 september om 10u30** bijeenkomst te Steenkerke. Om 11u Requiemmis in het kerkje door E.H. Michiel English. Bloemenhulde bij het graf van Joe English op de militaire begraafplaats, onthulling van het monument, toespraak door E.H. Karel Elebaers. Daarna in stoet naar Veurne met het muziekkorps van Alveringem op kop. Na het middagmaal om 15u opsplitsing in twee groepen. Gouwvergadering voor de studenten in de Germana-zaal. Samenkomst voor

de Vos-leden in het hotel van Commercie. Algemene Vergadering om 16u in de cinemazaal met vier sprekers. Na de samenkomst volgt er een openluchtconcert door de harmonie van het Algemeen Vlaams Hoogstudentenverbond (AVHV) om 17u30 op de markt of in de Sint-Walburgahof. Toneel in de Stadsschouwburg om 19u30. "Dolle Hans" van Fabricius wordt opgevoerd door de toneelgroep van het AVHV. **Maandagmorgen 6 september** bezoek aan het graf van de Gebroeders Van Raemdonck te Steenstrate.

Het verloop en de toespraken van de driedaagse

De vooravond. Volgends De Standaard van maandag 6 september bestond het publiek hoofdzakelijk uit studenten. Eveneens aanwezig waren dokter Vandenbulcke met zijn dochters en E. Therssen uit Veurne, verder Mw. English en haar twee kinderen, Juliaan De Vriendt, Sam De Vriendt, E.H. Delbaere, Stijn Streuvels, Dr. Ernest Claes en Juf. Cappuyns (uit Lier). *"Het was de welgelukte vooravond van de heerlijke dag die komen moet…"* Oud-strijder hoogstudent Oscar Dambre leidde de driedaagse in met de volgende rede: (samenvatting van de tekst p. 31-37)

"Het doel van deze Joe English-hulde is verbroederen met alle doden van de IJzer bij één graf. Waarom bij Joe English? Omdat hij een toonbeeld is voor de studenten, een eenvoudig en groot kunstenaar, zijn ganse leven was één zelfopoffering, zijn dood is het uitgangspunt van bezieling en zelfverloochening voor anderen. 'Joe is een eeuwig-sprekende stem van de doden'. Wat zeggen de doden ons nog? Met andere woorden welke lessen moeten wij trekken uit de oorlog?

MEVROUW ENGLISH MET HARE KINDEREN.

De gade van Joe met hare twee kleintjes, Lieveken en Rafken. Het jongetje werd tijdens den oorlog geboren.

1.de oorzaak van de oorlog? 'de volkeren beschouwen zich teveel als aparte afgesloten eenheden'.
2.vijanden kunnen broeders worden.
3.onze versplintering 'een spaak in het grote wereldrad 'moet tot éénheid worden
4.geen haat meer maar een geest die streeft naar harmonie, cultuur en beschaving
5.wat zal het antwoord zijn van de moeders? Geen oorlog meer! De verbroedering van de levenden en de doden.

Slotboodschap: het is onze opdracht om Vlaanderen en het volk tot volle ontplooiing te brengen, de woorden van Joe ***"Ik dien"*** tot de onze te maken, via het offer want de weg is hobbelig, met vertrouwen in Vlaanderen en de Mensheid…
De 24jarige Oscar Dambre was met zijn redenaarstalent en als oud-strijderstudent duidelijk één van de bezielers van deze Joe English-hulde.

Na de uitvoerige tekst van de toespraak van Dambre volgt een zeer summiere paragraaf in het verslagboek over *'een mooie voordracht door Adv. De Groeve over de kunst van Joe, over zijn geest en zijn werken. Lichtbeelden verduidelijken de uiteenzetting die zeer dankbaar door de aanwezigheden werd aanhoord*'. (p.37) Het kon moeilijk beknopter. Waarschijnlijk werd verondersteld dat de aanwezigen zich het Kunstalbum **"Uit het werk van Joe English"** zouden aanschaffen dat De Groeve speciaal voor die dag samenstelde (zie verder). Daarin vond men niet de tekst van zijn toespraak maar wel de afbeeldingen die waarschijnlijk getoond werden met lichtbeelden. Welke indruk deze toespraak en fotografische vertoning van het werk van hun echtgenoot en vader heeft gehad op Elisa en de kleine kinderen, stellen wij toch in vraag. Wel is duidelijk dat Elisa vooraf had meegewerkt aan de voorbereiding van dit programma. Veel van het beeldmateriaal behoorde tot haar persoonlijk bezit/erfgoed.

Zondagmorgen 6 september. Volgens de inrichters verzamelden duizenden Vlamingen zich aan het station van Veurne. Zij kwamen met de tram uit Brugge, met de trein uit Brussel en Gent via Kortemark, ook met de fiets of te voet. Samen stapten zij langs de Lovaart onder een miezelregen naar Steenkerke. Slechts een klein deel van de aanwezigen kon binnen in het dorpskerkje waar de **H.Mis** werd opgedragen door E.H. Michiel English, een jongere broer van Joe. Er was orgelspel en het Volk zong toepasselijk *'Waar men gaat langs Vlaamse wegen…'*. Vooraan in de kerk zat Elisa Goedemé met haar twee kinderen. Padvinders vormden een erewacht en in het koor stonden de studentenvlaggen. *"Zij zijn er allen de oude Vrienden en de strijdmakkers van Joe".*

Joe English-Hulde.

"Na de mis, het regende voortdurend, gaf E.H.Dr.Karel Elebaers aan het graf een aanspraak.' Zowel **De Standaard** als **Ons Vaderland** namen de tekst volledig over. Hij beklemtoonde in een lange toespraak het sociale belang van Joe's kunst tijdens WO I, met een taalrijkdom die hem bekendheid gaf als een vernieuwer van de Nederlandstalige gewijde welsprekendheid (p.39-48). *"Gij wordt het symbool van ons herwordend Volk. In plechtige stilte luisterden honderden aanhoorders toe wijl rondom de zerk de Vlaggen mat klapperen in de regen. Na de rede legden Vlaamse meisjes een macht van bloemen voor het monument waarna de stoet naar Veurne vertrok."* (De Standaard, p.2, 5de kolom)

De zondagnamiddag. Op de **studentensamenkomst** om 15u in zaal Germana *"vierde het Vlaamse radicalisme hoogtij"*! Hoofdman L. De Jonghe opende de vergadering en vroeg applaus voor Dr. Depla die veroordeeld werd voor zijn activisme. Volksvertegenwoordiger Borginon, Prof. Daels, Dr. De Gruyter, Dr. Goossenaers en Dr. Verhoye waren eveneens aanwezig. Alfons De Groeve hield de toespraak. Hij bracht hulde aan het Vaderland van Joe "het groene Erin", aan hun en onze martelaren. Vervolgens riep hij de studenten op om zich te organiseren boven alle geschillen en tegen het militair verbond tussen België en Frankrijk. Na het applaus van deze toespraak declameerde Dr. De Gruyter het gedicht ***'Klokke Roeland'*** van Rodenbach. Toen Cyriel Verschaeve onverwacht het woord kreeg, kreeg hij een staande ovatie en vroeg men hem 'een woordje'. Hij verwees naar zijn vers voor het Grote IJzerkruis "en thans ligt Joe zelf als een zaad, een der heerlijkste zaden…" Maar voegde hij eraan toe, Visie is onvoldoende *"wij hebben daadkracht nodig"* verwijzend naar zijn drama "Jacob Van Artevelde". Waarop de voorzitter de zitting besloot met de belofte om Verschaeves wens te behartigen en met een daverend applaus voor de aanwezige **'houthakkers van de Orne**' Geerardijn, Van Nijvel en Ledeghem.

Om 15u kwamen ook **de leden van VOS** samen in het 'Hotel van Commerce'. Oud-strijder **Juliaan Platteau** leidde de samenkomst. *"Wij hebben het recht te spreken namens het Vaderland"*. Hij deed een oproep om:

- De Volksvertegenwoordigers die verkozen werden door de Vossen te steunen
- Het militair Belgisch-Frans verbond te verwerpen
- Schadevergoeding te eisen
- Geen 2de schending van de Vlaamse graven te laten gebeuren.

Daarop sprak Volksvertegenwoordiger A. De Beuckelaere kort over het militaire verbond *"dat een belemmering betekende van onze Vrijheid*".

De Algemene Vergadering vond plaats om 16u in de cinemazaal: het was "een zingende menigte". Sam De Vriendt leidde de samenkomst en stelde de vier sprekers voor:

- **Dr. Frans Daels** (p. 53-60) vertelde vrij emotioneel zijn persoonlijke herinneringen aan Joe in het college van Veurne. Over zijn tekeningen voor het '**Mis en Gebedenboek',** over *"Joe's geloof in de her-opstanding van beide Volkeren, Vlamingen en Ieren"*, over de Kunstzegels van het SKVH "*die steeds een ereplaats in zijn oorlogsatelier hadden"* over het Heldenhuldekruis en het -zerkje "*een hulde aan de gesneuvelden en hoop in de toekomst*", over Joe's onmetelijke liefde voor Vlaanderen, over zijn ***"Ik Dien"*** dwz. *"ik kan zo weinig doen voor de jongens, maar ik doe al wat ik kan"*, over de pesterijen van wege de militaire overheid. Hij besloot met *"Ik dien. Wij staan in den dienst van onze gesneuvelden en dulden geen heiligschennis. Dertig duizend Vlaamse jongens zijn gevallen bij de rechten der kleine volkeren. Wij blijven hun getrouw"*. De vergadering zong **'Mijn Vlaanderen heb ik hartelijk lief'.**
- **Advokaat Mr. Jozef Muls** (p.60-63) nam het woord. *"Had Vlaanderen niet dat ontzagwekkend groots verleden van historie en van kunst bezeten, het Vlaamse volk zou sinds lang niet meer bestaan. Opgeslorpt ware het geweest"*. Hij formuleerde ook duidelijk de wens dat de vrouwen en meisjes zouden 'ontvoogden'(emanciperen), *"tegen het Franskiljonisme in de kostscholen. Zij staan thans in de strijd en zij worden de moeders van het geslacht dat morgen Vlaanderen ontvoogdt."*
- Daarna kwam **advokaat Mr. Alfons De Groeve** voor een derde maal aan het woord (p.63-67) want: ***"Wie zijn vriend was spreekt graag over hem"***. Hij deed een oproep naar de intellectuelen: *"Gelukkig volk, wiens leiders, kunstenaars, denkers zich geen ander recht toekennen dan dit van te mogen dienen. Dat is de ware democratie, dat de aristocraten van de geest de volksklassen door hun geestelijke rijkdom helpen*".
- De laatste spreker **Dr. Verheyen van Vos-Brugge** verontschuldigde **Pater J. Callewaert** die verbannen was naar Ierland, "*dat evenals wij strijdt voor zijn zelfstandigheid. Ik breng hulde aan hij die hier spreken moest over de betekenis van Joe"* Dr. Verheyen getuigt over het leven van Joe English te Sint-Michiels bij Brugge en herinnerde aan het Vlaamse en kunstlievende gezin dat Joe achterliet*"* (Ovatie).

Volgens het verslag in Ons Vaderland (dinsdag 7 sept.) werden vanwege deze algemene vergadering **2 telegrammen** verstuurd. Het ene gericht aan de Britse minister Lloyd George *"tot vrijlating van de burgemeester van Cork (Ierland)"*. Het tweede "*gericht aan de Belgische minister Vander Velde om amnestie te verlenen aan alle Vlaamse idealisten."*

De zondagavond regende het nog voortdurend. Voor de studenten was er een kunstavond voorzien. Het humoristisch toneel *"Dolle Hans"* van Fabricius werd opgevoerd. De zaal was slechts schaars verlicht met 2 "lampes belges" en 2 carbeurelampen, omdat een zekere Carton de elektriciteit had afgesneden… ***"Daarmee dooft men echter geen radicalisme uit en ook te Veurne was 'Zelfbestuur' de kreet van de dag***".
"Tot laat in den avond echter klonk nog het Kerelslied in het oude Veurne" was de laconieke afsluiting van een uitvoerige bespreking in Ons Vaderland (7 sept.,p.2)

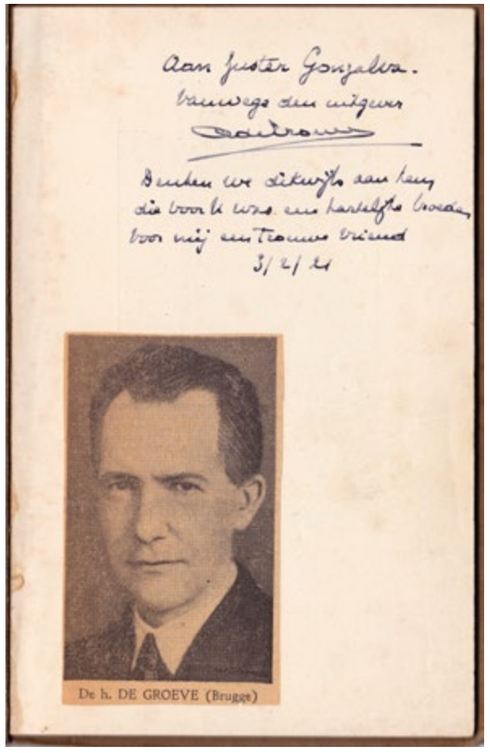
"Maandagmorgen 6 september *gingen een dertigtal studenten en meisjes in diepe verering naar Steenstrate, naar het eenzame grafterpje onzer twee grote Vlaamse helden, de Gebroeders Van Raemdonck. Roerend was die stille hulde onder den immer wenende regen. Bloemen werden op het graf neergelegd. Oud-strijder Clemens De Landtsheer uit Temse*, hun geboortedorp, wees op de betekenis van hun broederliefde en hun heldendood*

alsook op de hulde die Vlaanderen aan de twee gebroeders verschuldigd is. Hij dankte de aanwezigen in naam van de familie en het comité. De heer Torfs uit Lier droeg daarna met veel gevoel het 'Lied van de Dood' voor, door Frans geschreven. Dit trof de aanwezigen diep:roerende stonden in de suisende eenzaamheid van het grijze dodenland" (p.69)

*N.B. Clemens De Landtsheer (1894-1984) was nog geen lid van het comité dat de éérste IJzerbedevaart organiseerde.

17 Het Grafmonument door Karel Lateur:
deze tekst verscheen reeds in Nieuwsbrief nr.17 zie www.joe-english-kunstschilder.be

18 Het Kunstalbum

(Alfons De Groeve, red.) ***Uit het werk van Joe English,*** De Vlaamsche Boekenhalle te Leuven, Gent en Leiden, 1920, 48 blz., 11,5 x 18,2 cm (drukker niet vermeld)

Het Kunstalbum is een uitgave naar aanleiding van de Joe English-hulde op 4, 5 en 6 september 1920. Het werd verzorgd door Alfons De Groeve (1885-1945) en was de bijdrage van het Brugs Joe English-komiteit tot de éérste hulde aan Joe. De Groeve verbleef tijdens WO I in Nederland van waaruit hij als uitgever het belangrijk oorlogsnummer van *Ons Leven-Hoogstudent 1914-15-16* had gepubliceerd. Zijn naam ontbreekt echter in het kunstalbum, zijn betreurde vriend Joe stond op het voorplan. Op 3 februari 1921 signeerde hij als de samensteller van het album op de titelbladzijde van het exemplaar dat hij schonk aan Zuster Gonzalve, Marguerite English (1895-1972), zus van Joe. Pas in 1960 bij de heruitgave van *"Joe English, leven en werk"* (p. 18) werd hij in een voetnoot vermeld als de redacteur van het Kunstalbum.

Het bescheiden boekje, spijts de benaming Kunstalbum, heeft het handige formaat van een pocketboek met drie ingenaaide katernen. Inhoudelijk omvat het 2 delen. De eerste katern (p.3 -14) bevat de "Inleiding" door Cyriel Verschaeve (1874-1949). Hij verzocht Joe in 1913 om zijn portret te tekenen (ets) en daarna ook te schilderen (olieverf op doek). De visie van Verschaeve als gerespecteerd kunstcriticus, zou decennialang de perceptie op Joe's persoon en werk bepalen en verspreiden via de IJzerbedevaarten. De eerste katern wordt afgesloten met het gedicht door Lodewijk Dosfel (1881-1925) op Joe's overlijdensbericht.

Het tweede gedeelte van het Kunstalbum bevat 32 bladzijden (= 2katernen) met zwart-wit illustraties op mat papier. De tweede katern groepeert tekeningen van Joe die tijdens WO I ruim verspreid werden. De derde katern bevat afbeeldingen van zijn schilderijen op glanzend papier, die reeds voor de oorlog werden gemaakt. Op deze wijze toont het Kunstalbum een vrij objectief overzicht van het werk van Joe English als kunstschilder en illustrator voor en tijdens WO I. Enkel zijn rijk oeuvre dat hij in Veurne (1917-1918) schilderde voor de Artistieke Afdeling van het Belgisch leger ontbreekt. Later zou het stramien van het album door Clemens De Landtsheer aangepast en gebruikt worden voor de propagandistische uitgave *"Leven en werk van Joe English"* voor de IJzerbedevaarten van 1932 en 1960.

Alfons De Groeve gaf tijdens de Joe English-hulde op zaterdagavond 4 september 1920 een lezing met lichtbeelden voor diegenen die in Veurne bleven overnachten. Ook Elisa Goedemé en haar twee kinderen van toen 8 en 5 jaar oud waren hierbij aanwezig als eregenodigden. In het verslag van de Hulde-ceremonie wordt niets vermeld over de inhoud van deze lezing. Wij mogen aannemen dat De Groeve het beeldmateriaal

gebruikte dat afgebeeld werd in het kunstalbum. Hoe voelden Elisa, Lieve en Raf zich bij het zien van het werk van hun overleden echtgenoot en vader?

Het Kunstalbum werd een bestseller want het bevatte veel illustraties met wijd verspreid en bekend werk van Joe, ondersteund door het waarderend oordeel van Cyriel Verschaeve. De voornaamste bronnen van de afbeeldingen zijn het werk van Joe als illustrator voor het Secretariaat van de Katholieke Vlaamse Hoogstudenten - SKVH - in het College van Veurne in 1916. Vooral voor het *"Mis- en gebedenboek voor de Vlaamse soldaat"* (1917), voor het belangrijke oorlogsnummer van *"Ons Leven-Hoogstudent"* (1916) en uit de oorlogskrant *"De Stem uit België"* (Londen 1917 en '18). Had Alfons De Groeve zelf die publicaties in zijn bezit? De foto's van de vooroorlogse schilderijen zal hij als vriend des huizes te Brugge wellicht zelf genomen hebben bij Elisa Goedemé. Tenzij hij die zou gekregen hebben van Michiel English (1885-1962) de jongere broer van Joe? In elk geval bezorgde Michiel de naoorlogse reclamefolder van het Huis English met de afbeelding van de Vlaggen die Joe had ontworpen en voor WO I vervaardigd werden door de zussen English. Een andere contactpersoon was Sam De Vriendt (1884-1974), de beste vriend van Joe te Veurne. Dankzij hem werd Joe's kunsthistorisch erfgoed dat zich in het college van Veurne bevond in 1919 aan Elisa English-Goedemé overgedragen.

Jammer genoeg konden de vele aanwezigen op de Joe English-hulde maar een exemplaar van het kunstalbum bekomen… op het einde van de maand september. Een tegenvaller voor de uitgever-spreker bij een overigens perfect georganiseerde Joe English-hulde.

19 Het Dankbaarheidsfonds

Op zondag 5 september werden er strooibriefjes verspreid over het dankbaarheidsfonds onder de deelnemers aan de Hulde. Nog dezelfde dag publiceerde De Standaard een artikel van Oscar Dambre over "Het Joe English Gedenkteken":
Op het graf van Joe English wordt een gedenkteken onthuld. Als in een golvenbeweging op het strand zullen de mensen er komen. Zij zullen komen en gaan. En na deze dag zullen weinig nog terugkomen… opdat zijn ziel blijve leven heeft Joe ons een ander gedenkteken geschonken… van nog blijvenden waarde: zijn twee kinderkens!... Het zou onvergeeflijk zijn gaven we ons geld voor een koud stenen gedenkteken en hadden wij niets over voor dit levende gedenkteken!... De leden van het Joe English-comité hebben daarop gedacht en om de opvoeding van de kinderen te voorzien hebben ze het "Dankbaarheidsfonds voor de kinderen Joe English" gesticht. De taak zou zijn om gedurende tien jaar een studiebeurs aan beide kinderen te verzekeren… Geen enkele Vlaming zal willen tekort schieten aan deze plicht van dankbaarheid en broederliefde"
Te Veurne werden er inschrijvingsbewijzen uitgedeeld voor dit fonds. Ieder lid betaalde 50 frank, of 5 frank per jaar gedurende 10 jaar. De bedragen werden in de krant gepubliceerd. Op 2 november kwam er een gift van 500 frank via Dr. Vandenbulcke, op 2 december 236 frank, op 26 dec. 150 frank via Dr. Frans Daels. Verdere gegevens ontbreken. De uitkeringen voor de kinderen werden na enkele jaren gestopt gezien de fondsen uitgeput waren!

20 Tot besluit: twee vragen en één wens

Hoe evolueerde de militaire begrafenis tot een Bedevaart?

Kort na zijn overlijden kreeg Joe een militaire begrafenis op 5 september 1918 te Steenkerke. Toen sprak men reeds, op suggestie van het Heldenhuldecomité, om na de oorlog een 'hulde' te organiseren waar elke Vlaming kon aan deelnemen.
Op 23 december 1918 werd vanwege het Davidsfonds een Requiemmis opgedragen in de Kathedraal van Brugge, voor familie, vrienden en parochianen (N.br.33). Van uit de verenigingen van de Hogeschoolstudenten wilde men in de loop van het volgend jaar, september 1919, een hulde organiseren in het kader van de Gouwsamenkomsten. Maar evenals op de succesvolle bondssamenkomst in april te Torhout voor Firmin Deprez mocht ook het stoffelijk overschot van Joe niet naar Brugge worden overgebracht. Daarenboven werden vele oudstrijders pas in de loop van het voorjaar 1919, ontslagen uit hun legerdienst. Ook zij wilden hun frontmakkers herdenken (N.br.34). De krachten werden gebundeld en er werd een comité samengesteld van alle sympathisanten. Met het bekende gevolg: de Hulde groeide uit tot een driedaags sociaal-cultureel evenement. Hiermee werd de basis gelegd voor de verdere samenkomsten aan de oevers van de IJzer, die zouden uitgroeien tot een jaarlijkse IJzerbedevaart.

Het werk van Joe English kende niet alleen ruime verspreiding door de Joe English-hulde. Maar ook door de Bedevaartfilm die Clemens De Landtsheer maakte in 1928. De eerste bedevaart ter nagedachtenis van Joe English (1920) kreeg veel aandacht. Naast pentekeningen, tussentitels en foto's bevat deze bedevaartfilm ook amateuropnames van Samuël De Vriendt. English' tekeningen komen ook aan bod in de kortere episoden gewijd aan de herdenking van de Gebroeders Van Raemdonck (1921,seq.3) en Renaat De Rudder (1922, seq.4). *"In deze en volgende episoden legt De Landtsheer sterk de klemtoon op de doden- en heldenhulde. Deze passages pasten volledig in de strategie van de IJzersymboliek, inclusief de romantiek en de irrationaliteit rond de gemystificeerde levensloop van enkele Vlaamse voorbeeldsoldaten"* (Biltereyst en Vandewinkel 2008).

Hierdoor ging vooral het oorlogs-tekenwerk van Joe English deel uitmaken van de *'funderingsmythe'* waarop het Vlaams-nationalisme zich baseerde tijdens het interbellum.

Waarom werd de Joe English-hulde een succes?

- De hulde beantwoordde aan een collectieve behoefte enerzijds van **rouwen en herdenken,** anderzijds van aanwezigheid in de maatschappelijke ontwikkelingen tijdens de jaren 1919 en 1920 in België.
- Er werd een **Momentum** gecreëerd: het was een dynamiserend gebeuren met een duidelijke missie waarin alle participanten zich herkenden.
- Er werd een **comité** samengesteld om met gezag het proces te coördineren en de verschillende doelstellingen te realiseren.
- Er werd via **de media,** vooral de kranten en tijdschriften een oproep gedaan om het project te financieren, met een rapportering over de inkomsten en de besteding van de uitgaven.
- Er werden duidelijke en tastbare **resultaten** bereikt: een interessant programma met enthousiasmerende sprekers, een grafmonument, een Kunstalbum, de publicaties voor en na het gebeuren, het dankbaarheidsfonds.
- Tenslotte werden er inhoudelijk naast de dodenherdenking en het leven en werk van Joe English, ook thema's behandeld die actueel toekomstgericht en zelfs internationaal waren. Zoals het Frans-Belgisch militair akkoord, de Ierse strijd voor zelfstandigheid, de emancipatie van de vrouw, de maatschappelijke verantwoordelijkheid van kunstenaars en intellectuelen, en natuurlijk de eigenheid van de Vlaamse samenleving en cultuur.

Wat is onze wens voor 100 jaar IJzerbedevaarten?

Door de vele herdenkingen na WO I die een bedevaartkarakter kregen, werden de doden geïntegreerd in het leven van de overlevenden als hun “Helden”. Terzelfdertijd werden sommige IJzerhelden een wapen in de Vlaamse ontvoogdingstrijd tijdens het Interbellum en de eerste decennia na WO 2. Is deze strijd op vandaag niet gestreden? Laat na 100 jaar de herdenking van deze bedevaarten opnieuw uitgroeien tot een MOMENTUM van verbondenheid tussen de kinderen van de IJzerbedevaarten.

Bibliografie en personalia zie www.joe-english-kunstschilder.be

Op bedevaart in Diksmuide, 1925: Frans (of Gust?) Van Cauwelaert, Pr.Dr.Daels, Oscar Dambre, Elisa Goedeme en Eugeen Van Oye

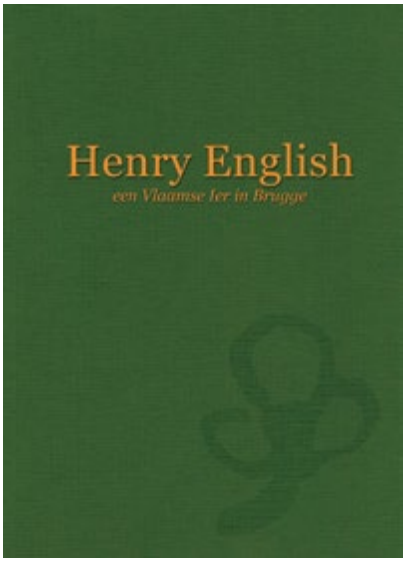
VRIENDEN VAN DE VZW JOE ENGLISH, KUNSTSCHILDER

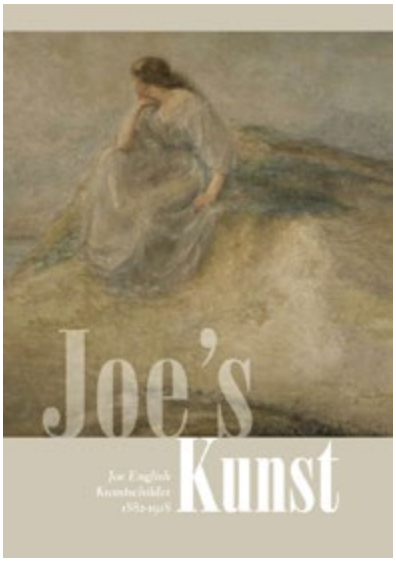
Neem alvast nota van de activiteiten van het herdenkingsweekend op 5 en 6 september 2020:

- Zaterdag 5 sept. in Diksmuide: ***Colloquium 100 jaar IJzerbedevaarten***. In de voormiddag is het thema ‘de geschiedenis van de bedevaarten’, in de namiddag over ‘De betekenis van de toren’ en reflecteren we over ‘Haalt België 2030?’ De sprekers zijn onder andere: Chantal Kesteloot, Bruno De Wever, Maarten Van Ginderachter, Luc Vandeweyer en Philippe Van Parijs.
- Zondagvoormiddag 6 sept. aan de toren: 93ste IJzerbedevaart met als thema ‘Klaar voor de toekomst’
- Zondagnamiddag 6 sept in Steenkerke: Herdenking aan de militaire begraafplaats en in het kerkje. Met muziek van Willem Vermandere

Het programma wordt ongetwijfeld later nog aangevuld. Hou alvast de communicatie van het Museum aan de IJzer en de stad Veurne in de gaten voor de laatste nieuwtjes.

Als vzw dragen wij waar we kunnen ons steentje bij: na 12 jaar is ons initiatief een gewaardeerde partner geworden. De werking blijft vrijwillig en onbezoldigd maar financieren we met de verkoop van kunstkaarten, onze publicaties en lezingen. Om ons onderzoek te ondersteunen wordt uw vrije gift altijd op prijs gesteld.

Storten kan op BE03 1210 4055 6384

Voor een overzicht van de Kunstkaarten:
www.joe-english-kunstschilder.be

bestelling van +7 ex. = 14€ + port 3€
bestelling van +12 ex.= 24€ port incl

‘Joe’s kunst’, catalogus = 20€ port incl

‘Henry English, een Vlaamse Ier in Brugge’= 15€ + 3€

bestellingen: co.english2@gmail.com